

Overweging

(bij Amos 8, 4-7 en Lucas 16, 1-13)

“Je kunt niet God dienen en de mammon.” Met die woorden eindigde de lezing uit het evangelie van Lucas vandaag. We hebben ze al vaak gehoord, maar dringen ze ook werkelijk tot ons door? En als dat al zo is, kunnen we ons dan verzetten tegen de aandrang om toe te geven aan alles waarvoor dat woordje ‘mammon’ staat? Want die aandrang kan soms sterk zijn. We willen, denk ik, allemaal wel eens mee in die race naar aanzien, bezit, macht en geld. De sociale media, radio en tv verlokken ons dagelijks met gelikte spotjes om ons geld uit te geven aan nog meer spullen, of om mee te spelen in een online-casino of met een gokspel – zodat we nog rijker worden. En daardoor ook gelukkiger als we het moeten geloven. Maar leidt het hebben van meer geld ook automatisch tot meer geluk?

Dat bezit en geld ook tot ontsporingen kunnen leiden hoorden we al van de profeet Amos. Amos, veehoeder en vijgenkweker, afkomstig uit een dorpje aan de rand van de woestijn, werd rond 760 v.Chr. geroepen Gods woordvoerder te zijn in het Noordrijk (Israël). Er heerste daar grote materiële welvaart, maar met de mores was het stukken minder gesteld. Dat horen we terug in de woorden die Amos spreekt. De mensen leven van list en bedrog, verrijken zich meer en meer ten koste van de armen. “Dan kopen wij de kleine man voor geld, de arme voor een paar schoenen” staat er. Met geld kun je alles bereiken en kopen wat je maar wilt, zelfs mensen – zo gaat het eraan toe daar in het Israël van die tijd. Alles wat God verboden heeft gebeurt, wat God geboden heeft lijkt vergeten. God is geduldig en trouw, maar stelt ook eisen. Onmenselijk gedrag maak je niet goed door vrome ijver. Met andere woorden: wat je in de tempel of kerk bidt en belijdt, moet je ook op maandag dóén, enkel dan heeft het zin en kan het God behagen.

En dan vertelt Jezus dat verhaal over die rentmeester. Een moeilijk verhaal vind ik het altijd. Want: waar gaat het nou eigenlijk over? “Er was eens een rijk man”, zo begint Jezus. Maar die speelt niet de hoofdrol. Zijn rentmeester, degene dus die het geld voor de rijke int bij de boeren op zijn land, daar draait het om. Blijkbaar is zijn baas niet tevreden over hem en ontslaat hem. Wat nu gedaan? Als je geen ander werk kunt doen en niet wilt bedelen, wat dan? Wie niet sterk is moet slim zijn... Dus scheldt de rentmeester een deel van de schulden kwijt aan degenen die nog betalingen aan de rijke open hebben staan. “Opdat ik na mijn ontslag als rentmeester onderdak vind”, zo denkt die rentmeester heel slim. Want die mensen voelen zich nu verplicht om iets terug te doen voor deze gedeeltelijke kwijtschelding van hun schulden. De rijke man prijst hem, niet vanwege zijn oneerlijkheid, maar vanwege zijn sluwheid. Omdat hij in deze crisis bruggen heeft geslagen naar de toekomst.

Maar Jezus wil ons toch niet leren dat het goed is om bedrog te plegen? Nee, dat zeker niet. Maar hij zegt wel: “maak vrienden door middel van de onrechtvaardige

mammon, opdat zij – wanneer die u komt te ontvallen – u in de eeuwige tenten opnemen.” Met andere woorden: gebruik de middelen van deze wereld, om te zorgen dat je een netwerk hebt als je valt; mensen die je opvangen en voor je zorgen. De mammon (je rijkdom, je schatten, je materieel bezit) als middel, maar God als doel. De liefde voor God moet het winnen van de liefde voor bezit. Als je je uitlevert aan de ‘afgod van geld en goed’ ben je verloren voor het eeuwige leven in het rijk van God. Want daar telt niet wat hier op aarde belangrijk gevonden wordt, zaken als geld, status en macht, maar wie je bent gedurende je leven, hoe je je leven leidt.

God zal weten of wij ons bekommeren om de armen, de zieken en de kwetsbaren, of we onze middelen hebben gebruikt om te helpen. Nu hoor ik u denken: maar ik ben helemaal niet zo rijk, ik heb niet zoveel middelen... Maar ook arme mensen kunnen anderen helpen. Vaak zien ze zelfs manieren om te helpen die onzichtbaar zijn voor meer welvarende mensen. Toch zijn wij allemaal rijk vergeleken met een hoop andere mensen op deze wereld. Deze rijkdom biedt ons de mogelijkheid om te helpen, en Jezus maakt duidelijk dat hij wil dat wij dat doen. "Wie betrouwbaar is in het kleine, is ook betrouwbaar in het grote", zegt hij. Jezus roept ons op tot trouw in kleine dingen, omdat het grootste deel van het leven uit kleine dingen bestaat. We kunnen misschien niet de wereld redden, maar we kunnen eerlijk zijn in wat we doen, of misschien een kind bijles geven, iemand in een verpleeghuis of iemand die eenzaam is bezoeken, of een naaste in nood helpen. Het zijn juist deze kleine dingen die groot zijn in Gods ogen, die het verschil maken. Het zijn de kleine stapjes die Gods koninkrijk van vrede en licht, dat ooit zal zijn, dichterbij brengen.

Dat het zo mag zijn.

(Arthur van Tongeren, 18 september 2022)